

**Ukraińcy na polskim rynku
pracy i w polskim systemie
zabezpieczenia społecznego
– aspekty ekonomiczne
i społeczne**

Jakub Isański, Marek Nowak, UAM Poznań
isan@amu.edu.pl

Spis treści

Informacja o badaniu i próbie

Uchodźcy wojenni z Ukrainy

Potrzeby, obawy, plany uchodźców

Informacja o badaniu

Zespół: Jakub Isański, Marek Nowak, Michał Michalski (UAM), Victoria Sereda (Imre Kertesz Kolleg Jena, Germany; Institute of Ethnology National Academy of Sciences of Ukraine), Hanna Vakhitova (South Denmark University, Denmark; Kiyv School of Economics, Ukraine)

Czas realizacji badania terenowego: III-IV 2022

Badanie zrealizowane zostało dzięki wsparciu finansowemu władz UAM Poznań

Informacja o próbie

Dane zbierano techniką CAPI przy użyciu oprogramowania Qualtrics XM uzyskano 522 wypełnione kwestionariusze w jednej z trzech wersji językowych (413 w języku ukraińskim, 77 w języku rosyjskim i 42 w języku angielskim) od 30.03.2022 do 30.04.2022

Wywiady zostały przeprowadzone w trzech krajach docelowych – Polsce (48,9%), Irlandii (14,0%), w Niemczech (10,3%) oraz w innych krajach (26,8%).

84,3% respondentów to kobiety lub dzieci

1/4 deklaruje, że zna jedną osobę, a 1/3 deklaruje, że zna więcej niż jedną osobę w miejscu, gdzie aktualnie przebywa

Tematem wystąpienia będzie socjologiczna analiza fenomenu masowej migracji ukraińskich uchodźców wojennych po rosyjskiej agresji w lutym 2022 roku.

Jesteśmy w ostatnich miesiącach świadkami największej od czasów zakończenia II wojny światowej migracji w granicach Europy. Zdecydowana większość osób przekraczających granicę Polski to kobiety i dzieci. Taka charakterystyka społeczno-demograficzna odróżnia tę falę migracji od wcześniejszych i skłania do stawiania pytań o wyzwania stojące zarówno przed państwem i jego agendami, sektorem organizacji pozarządowych, ale i zwykłymi obywatelami.

Zgodnie z definicją UNHCR (The United Nations Refugee Agency):
„Uchodźca to ktoś, kto został zmuszony do opuszczenia swojego kraju z powodu prześladowań, wojny lub przemocy. Uchodźca ma uzasadnioną obawę przed prześladowaniami ze względu na rasę, religię, narodowość, poglądy polityczne lub przynależność do określonej grupy społecznej (...) nie mogą oni wrócić do domu lub boją się tego zrobić. Wojna i przemoc etniczna, plemienna i religijna są głównymi przyczynami ucieczki uchodźców ze swoich krajów”.

„Polacy są zgodni w sprawie przyjmowania uchodźców z Ukrainy”

„94% respondentów było przekonanych, że Polska powinna przyjąć uchodźców. Tym samym poparcie dla przyjmowania uchodźców wzrosło o prawie 40 punktów procentowych od ostatniego pomiaru w czerwcu 2018 r., kiedy to mieściło się w przedziale od 50 do 62% na przestrzeni dziesięciu lat z niewielkimi wahaniami.”

– to cytaty z raportu CBOS z badania przeprowadzonego w połowie marca 2022 r. (nr 38/2022: 8).

Papierowy formularz dla uchodźców, w polskiej i ukraińskiej wersji językowej, rozdawany w punkcie pomocy na Międzynarodowych Targach Poznańskich.

Uchodźcy mogli ubiegać się o pomoc materialną od początku napływu uchodźców do Poznania pod koniec kwietnia 2022 r. przez pierwszy miesiąc pobytu.

Punkt obsługiwany był przez Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu, oraz wolontariuszy - mieszkańców Poznania i organizacje pozarządowe.

926

Іванова
ІМ'Я: Лілія

IMIE: _____

Ile osób liczy rodzina: _____ Skільки осіб в родині: 5

Ile dorosłych: _____ Skільки дорослих: 2

Ile dzieci: _____ Skільки дітей: 3

Postaw X przy potrzebnych produktach Відзначте X до потрібних речей

ARTYKUŁY HIGIENICZNE	АРТИКУЛИ ГІГІЄНИ
FLYNY, PROSZKI DO PRANIA	ПРАЛЬНІ ПОРОШКИ ✓
FLYNY DO SPRZĄTANIA	РІДИНИ ДО ПРИБИРАННЯ
SZCZOTECZKI	ЗУБНІ ЩІТКИ
PASTY DO ZĘBÓW	ЗУБНА ПАСТА
ZELE POD PRYSZNIC	ГЕЛЬ ДО ДУШУ ✓ 1
SZAMPON	ШАМПУНЬ ✓
MYDŁO	МІЛО ✓
ART. DO DEZYNFEKCI	АРТИКУЛИ ДО ДЕЗИНФЕКЦІ РУК ✓
PODPASKI	ПРОКЛАДКИ ✓ 3
TAMPONY	ТАМПОНИ ✓ 2
WKŁADKI	ПРОКЛАДКИ ЩОДЕННІ ✓ 2
PIELUCHY	ПЕЛЮШКИ ✓
CHUSTECZKI MOKRE	СЕРВЕТКИ МОКРІ ✓
ZWYCLE CHUSTECZKI	СЕРВЕТКИ СУХІ ✓
PAPIER TOALETOWY	ПАПІР ТУАЛЕТНИ ✓
RĘCZNIKI KUCHENNE	РУШНИК КУХОННИЙ ✓
KREM/WALSAME	КРЕМИ/БАЛЬЗАМИ ✓
DLA NIEMOWLĄT „SUCHY” (BUTELKI, SMOCZKI, GRZYZIAK)	ДЛЯ НЕМОВЛЯТ(СУХЕ): (БУТІЛКИ, СОСКИ)
DLA NIEMOWLĄT „MOKRE” (KREMY, ZELE DO KAPIELI, MAŚCI)	ДЛЯ НЕМОВЛЯТ(МОКРЕ): (КРЕМИ, ГЕЛИ ДО КУПАННЯ, МАЗИ) ✓ 2
GABKI DO KAPIELI	ГУБКИ ДО ДУШУ
BALSAMY DO UST	БАЛЬЗАМ ДО ГУБ ✓ 2
DO SPRZĄGANIA	АРТИКУЛИ ДО ПРИБИРАННЯ
GABKI ŚCIERKI DO NACZYŃ	ГУБКИ, ГАНЧІРКИ ДО МИТТЯ ПОСУДУ
LEKI OD OCZĄCZKI	ЛІКИ - ВІД ТЕМПЕРАТУРИ ✓ 1
LEKI OD BOŁU W GARDLE	ЛІКИ - ВІД БОЛЮ В ГОРЛІ ✓ 1
LEKI PRZECIWOŁOWE	ЗНЯКСПЛОВАЛЬНЕ ✓ 1
PLASTRY/OPATRUNKI	ПЛАСТРИ, ПОВ'ЯЗКИ ✓ 1
ELEKTRONIKA/BATERIE	ЕЛЕКТРОНІКА, БАТАРЕЇ ✓ 1
TERMOSY/KUBKI	ТЕРМОСИ, ЧАШКИ ✓ 2

MASZYNKI DO GOLENIA	МАШИНКИ ДО ГОЛІННЯ
MASECZKI/RĘKAWICZKI	МАСКИ, РУКАВИЧКИ ✓
JEDZENIE	
MAKARON/RYZ/KASZA	МАКАРОНИ/КАША ✓
GOTOWY SŁOIK Z MIĘSEM I WARZYWAMI	ГОТОВА КОНСЕРВА (М'ЯСО,ОВОЧІ) ✓
PLATKI/OWSIANKA	ХЛОП'Я/ОВСІЯНКА ✓
OLEJ/CUKIER/SÓL	ОЛІЯ/ЦУКОР/СІЛЬ ✓
CIASTKA/BATONY/SŁODYCZE	ПЕЧИВО/БАТОНЧИКИ/СОЛОДИЧИ ✓
SOK/WODA/MLEKO	СОК/ВОДА/МОЛОКО ✓
HERBATA/KAWA/KAKAO	ЧАЙ/КАВА/КАКАО ✓
TUBKA DLA DZIECI (OWOCOWA)	ПОРЕ ДЛЯ ДИТИНИ В ТЮБИКУ ✓
JEDZENIE DLA DZIECI (SŁOICZEK)	ГЕБРЕ ДЛЯ ДИТИНИ В ВАНОЦІ
KASZA DLA DZIECI (MIEKO)	СУХА КАША ДЛЯ ДИТИНИ
WAFLE/SUCHARY	ВАФЛІ, СУХАРІ ✓
TRKSTYLIA szt./шт.	
KOC	ПІДД ✓ 1
MATERAC - KOŁDRA	МАТРАС - КОВДРА ✓ 1
PODUSZKA	ПОДУШКА ✓ 1
POSZEWKI	НАВОЛОЧКИ ✓ 2
PRZESCIERADŁO	ПРОСТИРАДЛО ✓ 2
RĘCZNIK	РУШНИК ДО ТІЛА ✓ 3
ZABAWKI?	
CILOPCZYK/DZIEWCZYŃKA	ХІСПІЧНИК/ДІВЧИНКА
NIEMOWLĘ 1-5 LAT/5-10 LAT	НЕМОВЛЯ? 1-5 РОКІВ/5-10 РОКІВ = 12р.
PLUSZAK/PUZLE/INNE	ПЛОШЕВА/ПАЗЛІ/ІННЕ
ARTUKULY SZKOLNE	АРТИКУЛИ ШКОЛЬНІ
UBRANIE?	
одяг? Взута, одяг жіна 5 років дівчинка 12 років дівчинка	

Extra zapotrzebowania (wzrost dla dzieci):
 Terminowi trudno dostępni przedmioty (długoczasowa kolejka):
 Rzeczy są przeznaczone do udzielenia pierwszej pomocy. Należy pamiętać, że coś na liście może się skończyć, a trudno dostępne rzeczy mogą po prostu nie przyjechać nie z naszej winy. Dziękujemy i prosimy dbać o siebie!
 Речі розраховані на підтримку при першій допомозі. Просимо враховувати, що щось з списку може закінчитись, а важкодоступні речі можуть просто не приїзжати не з нашої вини. Дякуємо і беріть себе!

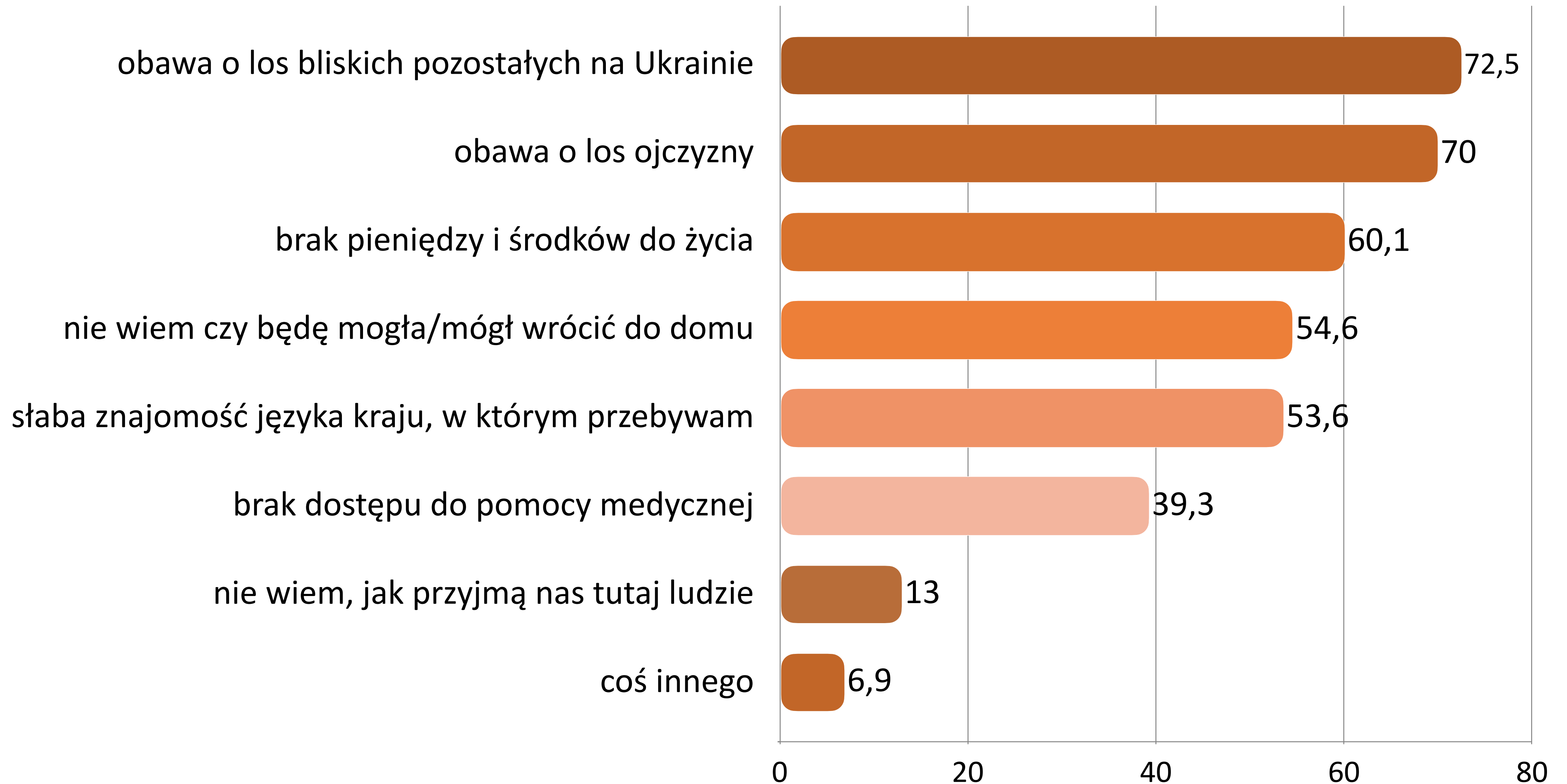
Hierarchia potrzeb uchodźców

[respondenci mogli wskazać do 5 potrzeb z listy, dane w %]

Hierarchia obaw respondentów

[respondenci mogli wskazać do 5 obaw z listy, dane w %]

Przyjazd: samotnie, w grupie, z dziećmi

„Przyjechałam sama/sam”	7,3%
„Przyjechałam w grupie dorosłych”	13,0%
„Przyjechałam z dzieckiem”	10,0%
„Przyjechałam z dwójką dzieci lub więcej”	10,7%
„Przyjechaliliśmy w większej grupie z dziećmi”	26,2%
N/A	32,8%

„Czy zamierzasz posłać swoje dzieci do szkoły?”

TAK	31,4%
Nie, moje dzieci będą uczęszczały do ukraińskiej szkoły zdalnie	12,1%
N/A	56,5%

„Czy znasz kogoś, do kogo możesz zwrócić się z prośbą o pomoc w miejscu, gdzie aktualnie przebywasz?”

Tak, znam obywatela tego kraju (w Polsce, Irlandii, Niemczech)	43,3%
Tak, znam kogoś z Ukrainy (w Polsce, Irlandii, Niemczech)	44,1%
Tak, znam kogoś innej narodowości	10%

„Czy ma dołączyć do ciebie ktoś z rodziny?”

Tak	21,8%
Nie	44,7%
Jeszcze nie wiem	33,5%

„Jaka jest twoja aktualna sytuacja mieszkaniowa?”

Nie mam żadnego miejsca zamieszkania tutaj	10,4%
Mieszkam z krewnymi	1,6%
Mieszkam u kogoś, za darmo	35,2%
Mieszkam w centrum pomocy uchodźcom	19,7%
Mieszkam w mieszkaniu, które sam wynajmuję	13,7%
Inne	19,4%

„Jakie masz kwalifikacje zawodowe? (Poziom: profesjonalny, średni, podstawowy)”

	Profesjonalne	Średnie	Podstawowe
Inżynier	5,0%	2,7%	4,8%
Zawody medyczne	1,9%	1,9%	4,4%
Zawody edukacyjne	3,4%	2,5%	10,5%
Umiejętności biznesowe	1,7%	6,3%	7,9%
Sektor IT	1,0%	2,7%	1,9%
Sektor sportowy i rekreacyjny	1,1%	1,3%	3,1%
Praca w sektorze administracyjnym	0,4%	0,4%	0,2%
Pracownik socjalny	0,2%	1,7%	2,1%
Kucharz, gastronomia	1,0%	2,7%	3,3%
Kelnerzy barmani	0,2%	1,5%	1,5%
Pracownicy hotelowi	0,0%	1,7%	1,1%
Ogrodnictwo, sprząatanie domu	0,2%	2,9%	4,0%
Fryzjerzy, salony piękności	0,4%	1,0%	4,2%
Opieka nad dziećmi w domu	0,2%	3,3%	3,8%
Opieka nad osobami starszymi	0,0%	0,8%	1,3%
Urzędnicy	0,6%	1,7%	4,6%
Sprzedawcy	1,0%	4,2%	6,1%
Farmerzy, sektor rolny	0,0%	1,0%	1,9%
Sektor budowlany	0,6%	1,5%	1,9%
Kierowcy	0,0%	2,7%	3,8%

Wspólnym mianownikiem łączącym wszystkich naszych rozmówców, niezależnie od kraju zamieszkania, jest poczucie tymczasowości, niepewności i lęku o przyszłość własną i najbliższych. Jednak kraje przyjmujące uchodźców, a zwłaszcza ich obywatele, częściowo odpowiadają na te obawy i potrzeby.

Z naszych badań wynika, że większość uchodźców, oceniała bardzo pozytywnie różne formy pomocy dostępnej w krajach, w których się znajdują i zamierzają pozostać w kraju aktualnego przebywania.

78% badanych oceniło warunki, z jakimi się spotykają w krajach przyjmujących uchodźców „bardzo pozytywnie”

16,22% „pozytywnie”

3,98% ocenia je jako „ani dobre, ani złe”

1% jako „złe” lub „bardzo złe”

Podsumowanie

- Ukraińska migracja w 2022 roku jest wyjątkowa ze względu na: swoją liczebność, stopień sfeminizowania oraz strukturę wieku (udział dzieci) co implikuje nowe ich potrzeby
- Warunki ich przyjmowania, integracji, asymilacji lub zakotwiczenia wyznaczają nie tylko regulacje prawne, ale też bardzo znacząca zmiana opinii i postaw Polaków wobec uchodźców
- Przyszła sytuacja migrantów, i w związku z tym Polski, zależy od szeregu czynników zewnętrznych, ale także od społecznych opinii nt. Ukraińców korzystających z usług np. systemu szkolnictwa, opieki zdrowotnej, rynku pracy, etc

Literatura:

Grzymała-Kazłowska Aleksandra (2015). Social Anchoring: Immigrant Identity, Security and Integration Reconnected? *Sociology*. DOI: 0.1177/0038038515594091.

Hein Jeremy (1993). Refugees, immigrants, and the state, *Annual Review of Sociology*, No. 19:43-59.

Shacknove Andrew E. (1985). Who Is a Refugee?, *Ethics* Vol. 95, No. 2, pp. 274-284.

Wessendorf Susanne, Phillimore Jenny (2018). New Migrants' Social Integration, Embedding and Emplacement in Superdiversed Contexts, *Sociology* 1–16. DOI: 10.1177/0038038518771843

CBOS Research Reports:

87/2018, Stosunek Polaków i Czechów do przyjmowania uchodźców [Attitude of Poles and Czechs towards receiving refugees], Bożewicz Marta (ed.)

111/2021, Opinia publiczna wobec uchodźców i sytuacji migrantów na granicy z Białorusią [Public opinion on refugees and the situation of migrants on the border with Belarus], Feliksiak Michał (ed.)

38/2022, Polacy wobec rosyjskiej inwazji na Ukrainę [Poles towards Russian invasion to Ukraine], Feliksiak Michał, Roguska Beata (eds.)

Fotografie: Jadwiga Isańska, Jakub Isański, all rights reserved